

194/53/04

Puolustusministeriö
Puolustusvoimat

11.5.2005

PUOLUSTUSVOIMIEN TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODelta 2004

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa Puolustusvoimien tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2004 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus annetaan sekä puolustusministeriölle että Puolustusvoimille. Tarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja, JHTT Jaakko Eskola ja sitä on valvonut tarkastuspäällikkö Hannu Taunula. Tarkastuksessa ovat avustaneet ylitarkastaja Petri Nurmi ja ylitarkastaja Pekka Luosujärvi. Tilintarkastukseen liittyvän tietojärjestelmätarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja, JHTT Tuula Laitinen ja tarkastusta on tältä osin valvonut tarkastuspäällikkö, CISA Pentti Mykkänen.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti ja se on kohdistunut Puolustusvoimien tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

BUDJETOINTIMENETTELYT

Puolustusvoimien nettobudjetoidulle tulomomentille 12.27.20. (Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista) on budjetoitu menoina irtaimen omaisuuden hankintamenoja. Hankintamenojen osalta momentin käyttötarkoitus on osittain samansisältöinen Puolustusvoimien toimintamomentin 27.10.21. ja puolustus-

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO

► Postiosoite: PL 1119, 00101 Helsinki ► Käyntiosoite: Annankatu 44, 00100 Helsinki
► Puhelin: (09) 4321 ► Faksi: (09) 432 5820

materiaalihankinnat–momentin 27.10.16. kanssa. Puolustusvoimissa ei ole sellaisia toiminnallisia syitä, joiden johdosta irtaimen omaisuuden hankintamenoja tulisi budjetoida myös tulomomentin 12.27.20. yhteyteen.

Budjetointiin liittyvän päällekkäisyyden johdosta Puolustusvoimien toimintamomentin hyvitykseksi kohdistuu tilioikaisujen kautta tosiasiallisesti sellaisia erillismomentilta 27.10.16. veloitetujen hankintojen myyntituottoja, joita ei talousarvion yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan saa kaikilta osin nettouttaa toimintamomentille.

TILINPÄÄTÖS

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot ja laskelmien tarkastelu

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, onko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot laadittu olennaisilta osin oikein.

Tarkastuksessa on tullut esiin, että puolustusmateriaalihankintojen momentille 27.10.16. sisältyy noin 4,0 miljoonaa euroa sellaisia talousarviomenoja, jotka on talousarvion soveltamista koskevien määräysten vastaisesti maksettu ennen laskun eräpäivää tai sopimuksen mukaisen maksuehdon täyttymistä. Virheelliset tapahtumat liittyvät vuodenvaihteeseen ja niillä on ollut maksuperusteisesti budjetoidun momentin nettokäyttöä lisäävä ja siirtyvää määrää pienentävä vaikutus.

Puolustusvoimien sitoumusperusteisesti budjetoidulle talousarviotilille 27.30.22.07. (Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma) on talousarvion ja talousarviolain 19 §:n 1 momentin vastaisesti kirjattu vuoden 2004 menoksi vuodelle 2005 kuuluvia menoja 140 000 euroa. Menettelyllä on pidennetty arviomäärärahan käyttöaikaa. Aiheettomasti tehty menorästi tulee peruuttaa.

Momentille 27.10.16. (Puolustusmateriaalihankinnat) on talousarvion vastaisesti tuloutettu sopimussakkoja ja viivästyssakkoihin sisäl-

tyviä arvonlisäveroja. Tarkastuksessa näitä on havaittu yhteensä 740 000 euroa. Vuodelta 2004 siirretystä määrärahasta tulee peruuttaa vastaava määrä.

Puolustusvoimat on saanut vuoden 2004 aikana lahjoituksia, joita se on käsitellyt ainoastaan liikekirjanpidossa. Saadut lahjoitukset tulee käsitellä toimintamenomomentilla.

Puolustusvoimien taseessa esitetyt tiedot vaihto-omaisuudesta eivät ole luotettavia. Vaihto-omaisuustiedoista puuttuu kolmen keskeisen maksupisteen vaihto-omaisuus ja esitetystä vaihto-omaisuudessa on myös todettu virheitä. Taseen virheiden vuoksi myöskään tuotto- ja kululaskelmassa esitettyä vaihto-omaisuuden muutosta ei voida pitää luotettavana.

Muilta osin tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteutumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta ja taseesta on tarkastuksessa todettu laadituiksi säädösten mukaisesti.

Puolustusvoimien tilinpäätöksen liitteessä 12 (Talousarviossa myönnettyt valtuudet, valtuuden käyttö ja valtuuden käytöstä aiheutuvat menot) ei esitetä tietoja vuonna 2004 käytettävissä olevista ja käytetyistä tilausvaltuuksista. Puolustusvoimilla oli Valtiokonttorin tietojen mukaan tilausvaltuuksia käytettävissään noin 1 069 404 000 euroa, joista se käytti noin 935 000 000 euroa. Käyttämättä jäi siten noin 133 000 000 euroa vuodelle 2004 myönnettyistä tilausvaltuuksista.

Muilta osin tilinpäätöksen liitteenä esitetyt tiedot on olennaisilta osin todettu laadituiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti.

Tuloksellisuuden kuvaus ja maksullisen toiminnan kannattavuustiedot

Tuloksellisuuden kuvauksen taloudellisuus-, tuottavuus-, kustannus- ja suoritetietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa ja edellä mainittujen tietojen perustana olevaa las-

kentatointa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot. Tarkastus ei ole kohdistunut tilinpäätöksen vaikuttavuustietoihin.

Puolustusvoimien toimintakertomuksessa esitetään taloudellisuutta ja tuottavuutta kuvaavina tietoina suoritettuja ja menopohjaisia toteumalukuja sekä varusmieskoulutuksen ja kertausharjoituskoulutuksen menoperusteisesti laskettuja tunnuslukuja. Koska Puolustusvoimien tilinpäätöksessä keskeisinä tunnuslukuina esitetyt suoritetiedot eivät kaikilta osin kuvaa ao. tulosalueen toiminnan suoritteita eikä toimintakertomuksessa ole esitetty tulosalueittaisia kustannustietoja, ei esitettyjä tietoja voida pitää riittävinä. Koska henkilöstömenojen kohdentamiseen liittyy olennaisia puutteita, ei esitettyjä tuloksellisuustietoja voida pitää luotettavina.

Koska Puolustusvoimien maksullisen toiminnan henkilöstökustannusten kohdistamiseen liittyy puutteita ja yhteiskustannukset ovat arvionvaraisia, ei maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmia voida pitää luotettavina. Maksuperustelain 7 §:n 1 momentin tarkoittamasta hintatuetusta maksullisesta toiminnasta on aina laadittava erillinen kustannusvastaavuuslaskelma. Muutoin kustannusvastaavuuslaskelmat ovat riittävät.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyyseissä ja tarkastettu kirjanpidon ja muun laskentatoimen tarkastuksen sekä hankintatoimen ja materiaalivalvonnan yhteydessä. Tarkastusviraston toiminnantarkastuksen toimintayksikkö on suorittanut vuoden 2005 aikana palveluhankintoihin kohdistuneen tarkastuksen, josta raportoidaan erikseen.

Edellä esitettyjä talousarviokirjanpidon ja tilinpäätöslaskelmien virheitä on pidettävänä myös kirjanpidon sisäisen valvonnan puutteina, joiden osalta Puolustusvoimien on syytä ryhtyä toimenpiteisiin. Vuodenvaihteeseen ajoittuvien menojen maksatusten aikaistamisesta huomautettiin jo vuoden 2003 tilintarkastuksessa.

Tarkastuksen perusteella sisäisen laskentatoimen järjestämisessä on havaittu puutteita henkilöstökustannusten kohdistamisen ja maanpuolustuskaluston kustannusvaikutusten laskennan osalta.

Puolustusvoimien tulee jatkaa toimenpiteitään laskentatoimensa kehittämiseksi, jotta se voi tuottaa talousarvioasetuksen 55 §:n edellyttämät tiedot ja esittää toimintakertomuksessaan oikeat ja riittävät tiedot taloudesta, toiminnan tuloksellisuudesta ja maksullisen toiminnan kannattavuudesta. Maanpuolustuskaluston kustannusvaikutusten osalta Puolustusvoimat on vuoden 2004 aikana ryhtynyt toimenpiteisiin.

Vuoden 2003 tilintarkastuksessa todettujen rauhanturvaamistoiminnan materiaaliseurantajärjestelmän puutteiden osalta Puolustusvoimat on ryhtynyt toimenpiteisiin. Materiaaliseurannan luotettavuutta ja järjestelmällisyyttä rauhanturvaamistoiminnassa on kuitenkin yhä kehitettävä.

Rauhanturvaamistoiminnan hankintojen osalta havaittiin yhä joitain puutteita, joiden johdosta Puolustusvoimat on ryhtynyt toimenpiteisiin.

Puolustusvoimien kirjanpidon luotettavuutta heikentävät edelleen tietojärjestelmätarkastuksessa esiin tulleet puutteet.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta lahjoitusvarojen käsittelyä, bruttobudjetoidulle momentille nettoutettuja ja sakkomaksuja, virheellistä sitoumusperusteista menorästä, talousarvion soveltamismääräysten vastaisia liian aikaisin maksettuja maksuja ja valtion talousarviosta annetun lain 15 §:n 2 momentin ja 16 §:n edellyttämiä laskentatoimen järjestelyjä.

**ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALouden TAR-
KASTUSVIRASTOLLE**

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Puolustusvoimien tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 16.8.2005 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä eriteltyjen talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten vastaisten menettelyjen osalta ja laskentatoimensa kehittämiseksi.

Tarkastusneuvos

Marjatta Kimmonen

Ylitarkastaja, JHTT

Jaakko Eskola

TIEDOKSI

Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Valtiovarain controller -toiminto
Puolustusministeriön kansliapäällikkö
Puolustusvoimien komentaja
Valtiokonttori